

ЯРОСЛАВ

ЇУРАДИИЇ

СЕРЦЕ І ЗБРОЯ

ПЕТРО АНДРУСІВ 1975

YAROSLAV KURDYDYK

The Heart and the Arms

a collection of the soldier verse

COPYRIGHT 1976

BY BROTHERHOOD OF FORMER SOLDIERS OF THE 1st UKRAINIAN DIVISION U.N.A.

ЯРОСЛАВ КУРДИДИК

Серце і зброя

збірка вояцької поезії

*Дякую за дружно-добре співробітництво
допомогу у виданні цієї збірки
Братству кол. Вояків 1-ої Української Дивізії
Української Національної Армії
Ярослав Курдидик 1976р.*

Накладом Братства кол. Вояків 1-ої Української Дивізії
Української Національної Армії

Торонто

— 1976 —

Канада

diasporiana.org.ua

Обкладинна роботи
ПЕТРА АНДРУСЕВА

ПЕРЕДМОВА

Ярослав Петрович Курдидик — поет, письменник, журналіст — походить із священничої родини в Західній Україні, живе в Америці. Хожа середню і вищу освіту закінчив у Польщі, вихований в традиціях патріотизного батьківського дому, завжди погував себе застинкою української стихії. Ще з Польщі дописував до «Дзвонів», «На зустріж», «Літопису Червоної Калини», «Неділі», «Поступу». Постійну журналістичну працю розпочав у Львові з 1933 р. в «Часі», потім у щоденнику «Новий час» в концерні І. Тиктора. Був членом львівської літературної групи «12». Як гуморист, виступав під псевдонімами «Славко» та «Максим Булька». Друкувався в періодичній українській пресі. Журналістичну діяльність продовжує за кордоном, як постійний коментатор у щоденнику «Свобода»; друкується у «Визвольному шляху», «Жіночому світі», «Овіді», у збірниках АДУКультури (належить до Асоціації, член НТШ).

За океаном вийшла збірка новель Ярослава Курдидика «Два кулемети», у виданні Т-ва кол. вояків УПА ім. ген. хор. Т. Чупринки (Америка, 1954 р.) та збірка мініатюр «Етюди», у виданні В-ва «Наша слава» (Канада, 1955 р.). Тепер гитаг має змогу познайомитися з новою публікацією — збіркою вояцької поезії «Серце і Зброя».

Український поет і військовий старшина під час Другої світової війни, який пив воду з Дніпра і з Дону — Ярослав Курдидик не даремно вибрав із свого великого творчого доробку саме тему війни, воєнну тематику. Українська вояцька поезія коріннями сягає в дуже далеке минуле, ще в княжу добу, коли Боян віщий створив для наступних поколінь перлину української поезії «Слово о полку Ігоревім».

Великий гетьман України Іван Мазепа, політик і дипломат, писав поезії, наголошуючи на тій славі, що «през шаблю має право». Країна, яка багато разів ставала місцем побоєвища з різними напасниками, наша Україна, дала в новіші часи загальноєвропейські зразки вояцької поезії. Досить згадати раннього П. Тизину:

«...І суне військо лавою
Від білих тихих брам.
Із «Заповітом», «Славою» —
Весь Київ, наже храм»...

У поезіях Ярослава Курдидика стверджено думки Бюффона про те, що «справжня філософія полягає в умінні багати режі такими, якими вони є». Поет багить життя і смерть — без прикрас, але й тут перемагає оптимістичне наставлення, світосприйняття українського народу: в ім'я великої, всенародної справи — смерть варта тільки зневаги. Двома гервоними нитками в'ється через книжку «Серце і Зброя» тема ніжного, гутливого і співгутливого людського серця, і тема безоглядного відношення до ворогів Батьківщини, я сказав би — вселюдська тема, бо кожна країна є надбанням і належить всьому людству, як і кожна мова, кожна культура. Хто в ім'я серця і совісти-гести покладе голову — той достойний вічно жити між живими. Тому:

«... Відходим все далі крізь поля пшеничні,
А друзі безмовні — припали к землі...
Нехай же навіки вирізьблює вігність
Вінок дубовий на вашім голі», —

пише поет. Збірку «Серце і Зброя» могла написати людина великого серця і великих переживань та суворого досвіду змагань-війни. Ярослав Курдидик — скромний, тогний, захоплений шелестом вітру і каруселею хуртовин, людина, яка не раз дивилася в оці смерті в ім'я того, щоб «були люди на землі», за висловом Тараса Шевченка, — мав повне право написати і так переконливо нам сказав:

...«Я перший готовий прийти,
Щоб за правду і гесть — умерти».

У поста цікаві метафори (найголовніша ознака поетизного, картинного мислення), особлива ритміка віршу, що нагадує інколи величезні колони воєнків у величезному, важкому марші; найголовніша ж ознака творчости Ярослава Курдидика — лицарськість, якої так мало і якої так треба.

Леонід Полтава

НЕСПОДІВАНА ЗУСТРІЧ

Він проходив дорогою в полі,
Шелестіли пшеничні шівки...
Похилившись, ішов Він поволі —
Дні і ночі, роки і віки...

По зруділій від сонця свитині
І по втомі на дивнім лиці
Було видко, що знав Україну
І тернові дороги оці...

Порівнялись... Мене Він вітає...
Бачу блідість на впалих щоках,
Хрест на плечах і кров, що спливає
По пробитих залізом руках...

I.

ВОЯЦЬКА ЧЕСТЬ

ЕПІТАФІЯ

Будьте ви, мої слова, найгострішими стилетами,
Будьте ви, мої думки, найпалкішими транспарантами,
Будьте ви, мої діла — гранітними парапетами,
Будь, моя віро — найміцнішою між діямантами.

Хай слово коротке, кров'ю мережане,
Висловить більше, хай скаже назавжди,
А кожний мій почин хай гартом підтверджує,
Як важко було захищати
Знецінену правду!

1965

ВОЯЦЬКА ВІЗІЯ

Будемо кутими закаблуками дороги глибинно краяти
і залізні мости розхитувати,
Крізь пульсуючі поля мчатися і в передгроззі —
млосністю кров із землею перемішувати;
Нас вітатимуть бурі, щоб біль підіймати на диби й озон
жахом завантажувати,
А прощатиме чорне колосся, яке довгими пальцями
вказуватиме: “Із фронту до фронту”...

Не промовлятимуть гармати — то стрілятиме історія
у блискавичне сторіччя:
Будемо націлюватися чуйністю на моря, землі і все,
що буде нове й невідоме;
З далечі втупляться в нас мертві обеліски, а зблизька
ще живі люди,
Яким доба попризначувала бурхливі та безіменні ролі:
рабів, королів і тиранів.

Стакатто перепелів ми позамінюємо зенітками,
а тріолети солов'їв — кулеметами;
Нам уже шили вояцькі чоботи, коли ми ще босоніж
малятами по вигонах бігали,
А танки в заранні ліг — борознили стежки у засвіті,
де рішалась нова історія,
І гукав овал неба: “Розкрийте груди і покажіть, що у вас
не лише хоробрість,
А й вірне серце, і горда совість!”

ЗАМІСТЬ МОЛИТВИ

Вже стільки про тебе сказано, моя ти вічна Батьківщино-
Мати,
Власнице Кисва, посестро Дніпра, садівнице пшениць
і маків...
Не раз у надхненні запитую: “Що треба було б додати
До твого неба?.. До слави козаків?.. До люті Гонти
і гайдамаків?..”

Чим доповнити твою історію — списки лиха, горя
й терпіння?..
Ти, морена напасником голодом, ваблена міждержавними
повіями,
Батожена кривдами, розтоптувана кочовиками довгі
покоління,
Розпинана на каторгах і хрестах, власними зрадниками
і чужими людозміями...

Молюся... О, вирви, Батьківщино, з-за хмар золоті шаблі —
І не жалій нічого, випали лютим вогнем безвольну
стадність,
Налий у жили кипучої крові — із вічних надрів моєї землі!
О, подай нам, Всевишній, —
Наснажність,
Гарт
І безпощадність!

Березень 1973 р.

КОЛОНА

Ідем. Нас хмара довгим батогом
Підхльостує... Яри, неначе ніші...
“Куди?” — питає серце, — “І чого?” —
У відповідь команда: “Ще рівніше!”

Курява гадом прилипа до ніг,
У сажу обернулись ніжні трави.
Спасибі вітру, що до нас надбіг
І кинув дощ на почорнілі лави!

Із чвірки першої хтось вигукнув здаля:
“Давайте пісню, найсильнішу пісню!..”
Яри скінчилися. Прослалися поля,
І йде колона — немов у вічність.

Україна, 1942 р.

МАРШ СЛАВИ І ТРИВОГИ

Лопотять над нами прапори, розривають далечінь
не мечами, а хижими орлами.
Ноги ломочуть важко об землю живими, допотопними
людськими бивнями,
Позатискали ми п'ястуки, що кігтями вп'ялися у крижанисті
цівниці — до болло,
Маршujemo і вічми, мов спектоливими фарами, прогвинчуємо
наскрізь небо і овид.

Напруженими, ніби тятива, грудьми, що дзвенять людськими
хотіннями й м'язами,
Краємо милі, алярмуємо куряву й за гриви сіпаємо вітри,
солоні та безтілесні;
Гей, цвітуть прапори і попеременно одкочують — нашу месьть
у побіді і славі,
Спереду ж — гримлять козацькі літаври гармат! О, вони —
саму смерть розпанахають!

Руки підіймаються прямокутно до такту, підкови
впиваються в грішну землю,
Мізки ж, поскручувані зухвалими срібнозм'яями, точно
раxують і занотовують:
Клекоти літаврів, удари сердець, цокоти каблуків та
здавлений хрип підошов, —
І все це клекоче, і гуркотом, що коріниться у небі,
розчавлисе перержавілу тишу.

Переморгуються різкі спалахи і важкі, притуплені світла,
що пливуть оливом,
Тіні відбивають силуети бійців (вони в постійному русі,
і сонцеві їх не впіймати),
Сиплять під ноги попіл — розчавлюють людський бур'ян
і кульбабну порошок,
А позаду — клигає згуба-тривога, —
Годі їй наздігнати наші горді й зухвалі колони!

ВПЕРЕД, ПІХОТО!

Вперед!
Нехай не буде лячно,
Що командир впаде:
У сотні, в чоті відважній
Знайдеться інший,
Що поведе!
Поправ гвинтівку,
Хай ремінь не тисне.
Чотовий глянув на мапу,
Очі — як аметисти,
Наказ, мов блискавиця:
— Для нас
Єдиний напрям —
Вперед!.. —
І вп'ялив у нас зіниці,
Як цівки, що все нищать!

Наче пекло перед нами:
Окопи в полум'ї з заліза
Бухтять буромідними вогнями,
А ми —
Задихані,
Біжимо, падаємо, встаємо,
На колінах повзем,
Звиваємось смертельними вужами...
Ніби вдари велета-молота
(Перемоги чи смерти мотто?..)
Паде команда:
— Вперед!
Міномети й піхото! —

А за нами:
Кричить зранена земля,
Роздерта стрільнями,
Боем, громами
(Дитя без мами!) —

І гугає голосом дзвону,
Бліда від люті й нестями:
“О, корогву треба вище підняти,
Кров'ю і честю її боронити,
Серцем-душею її захищати!”

Хтось упав ранений...
Заціпи зуби,
Старайся, мій друже,
На коліна піднятись,
Схопи кулемета у руки,
Слизькі від крові
І міцні від любови —
І наведи саму смерть на ката!

І в мент,
Коли чорний жах
Гіенами довкола завие,
Як помітиш в очах
Твого побратима,
Що в зіницях пільма
Потойбічна
Темніє, —
Не забудь же, брате,
У нього забрати
Гвинтівку, набої
І ручні гранати!
О ні, він не зміг їх жбурнути, —
То ти, брате,
Плюнь у долоню,
Міцно затисни
І жбурни — далеко!
Просто в супостата!

Україна, 1944 р.

МОРОК

Люто Марс нахмурив чорні хмари-брови,
Вгризаються в землю шторми, буревії,
У чорних тенетах луки і діброви,
Землю покриває цвіллю безнадії...

Ген-ген пролітають янголи смертельні —
На землі їх бачим при гробницях давніх...
Сміється розпука — розхрістана шельма,
Сміється із славних, сміється з безславних...

Де степи пориті, згарища, сіроми,
Де вмирає важко чорнозем родючий, —
Мертвою петлею затягає втома
Все, що Марс у битві смертю не домучив.

Привидом розпластавсь морок непривітний,
Байдужий до всього, що гине й загине.
Далеко на фронті загорілось світло —
Тільки там людина шукає людини...

Україна, 1943 р.

“ЧУЖА” ДОРОГА

По-пояс, по-груди у снігах втопають
Дебелі груші й круті черешні,
Воскові крила над ними мають —
Зимові крила аж іскри крешуть.

Гілки кошлатих, брунатних вишень,
Як старі руки, з холоду потерпи,
Простягнулись важко в закапелки тиші,
До уст пошерхлих, до лиць пошерхлих...

По шляху синім — сани-гринджоли,
Обліпив іней людей і коней;
Сонно звисають мертвим півколом
Ген уздовж шляху дроти телефонів...

П'яний від туги й білого обману
Іду повільно, вчепившись у сани,
Іду і чую: в мене під ногами —
Наша дорога дрижить у нестямі.

Україна, 1942 р.

ТУТ ПРОХОДИВ БІЙ

Все тут лежить у глибокій, доземній пошані і дивному
непорусі:
Тіло вояка із піднесеною, закостенілою у виклику рукою,
Розбитий під кущем кулемет, шоломи й покороблені
потрійні набійниці,
Мертве потоптане листя і пільні квіти, змішані з землею...

Зенітка з перебитим колесом — аж на колінах, з болю
й досади,
Беззубим, глибоким ротом націлилась в порожнечу неба,
Дощі почервонили іржавиною уламки заліза, шрапнелів,
набоїв —
І вони розцвіли мертвими квітами, що пахнуть нітролуолем...

Все починає всякати тут у безвість чорнозему і м'якоту
глини,
Все обновує час павутинням забуття, обгуглює спокоем
смерть,
А сонце, із виразом болю в очах, сперлось на зламі
пагорбу —
Сонце бачило, як люди з апокаліптичною ненавистю
Ображали землю...

1967 р.

ВОЯЦЬКИЙ ВЕЛИКДЕНЬ

Лежимо в окопах у важких шоломах,
Поруч — автомати, кулемет, набої.
Десь дуже далеко заспівали дзвони
І сколихнули розстрільню у полі...

Ми землю рвали тринітролуолем,
Курився в розривах березовий ліс... —
Отак надійшов він, пронизаний болем,
Великдень моєї землі...

На мить нам здалося: Христос поміж нами,
Проходить крізь шанці, застави, дроти...
Лиш небо співало: “Осанна! Осанна
Для Тебе, наш Христе! Ти ж мав тут прийти...”

“Христос Воскрес!” — кличе друг із-за рогу,
І пересторогу: “Лежи! не вставай!..”
В повітрі кружляли весна і тривога,
І пахли: залізо, земля і розмай...

1966 р.

ОСТАННІЙ ЗВІТ

Галло! — Тут кличка! Обізвіться!
Висота: “П’ятсот двадцять сім!”
Галло! — Ніхто прийняти не спромігся...
Галло! — Не відзиваються зовсім...

(Передавали нам недавно,
Що в барабанному вогні,
Що довкруги — вогненні плавні,
Та бункери у них міцні...)

Галло! — Передаєм останні звіти:
Прямий удар — розбило штаб!..
Нотуйте, чуєте? — полковник вбитий!..
Галло! — Прийміть — підтвердження назад!..

Галло! — Стук-стук... Морзе подайте:
Потрібна відсіч у цю ж мить!..
Хай танки їдуть! Так, нехайно!
Двадцятий налет... Все горить!..

Галло! — Вам поміч поспішає!
Йде відсіч! П’ятсот двадцять сім!..
Прийміть — Всі мертві... я конаю...
Нотуйте: “Знищені зовсім”...

Україна, 1943 р.

БАЛЯДА ПРО ВОЯКІВ

Присвячую Воякам 1 УД УНА

1.

Хочу заспівати про вояків, що калічилися, гинули
поодином, чотами і тисячами...

За ідею?..

Ні, за щось більше!.. Воно підіймалось, сягало аж за обрій
вічності-безсмертя!

Та де у вояків час роздумувати, коли смерть розкльовує
залізом їхнє тіло

І серед пекельного жаху можна тільки кричати, проклинати
й терпіти?..

Земля в той час гула, куріла і родила криваві, примерлі
досвітки й вечори,

Стокляті шрапнелі тріскали з реготом між мурами гір,
злющо і безпощадно;

Їхня родина була дивізія, сестрами — сотні, братами
вірними — батальйони...

Всі вони спільно раділи, злорічили спересердя, сміялись
і плакали.

Позачиняю міцно двері, вікна і навіть найвужчі щілини
довкола,

Щоб крізь них не продирались тривога, лемент, ані ляклива
смужка світла;

Упаду горілиць, — хочу бачити сухими, жадібними,
тривожними очима

Те, чого не бачив і не відлунив ніхто, бо закутий біль
гасить світло думок...

Якби ж то вояк міг підняти скам'янілу правицю й записати
себе на гранітній скелі,
Коли пальці його — скоробились, потріскались, зробились
чужими-чужими
І важко було підняти не те що руку, а й єдиний,
найменший палець,
Щоб стерти хоч піт пекучий, чи местну сльозу, що наскрізь
пропікала повіки...

Що ви знаєте про вояків, які танками пересорювали дику
істину нашої епохи,
Викорчовували гарматами ліси, людські оселі й відвічні,
непорушні бескиди?
Круглий рік — замість птахів — їм співали іскристі,
сизокриці кулі,
І вони засівали могилами без хрестів, бо не було змоги
збити цвяхом дві дошки...

Та й хіба ж ви бачили, як очманілий вояк підносив костисті
руки в люті до неба
І кляв ту мить, коли в судорозі перепліталися трави із
жовтими димами —
Весь заслуханий у рев землі, що наче поранений велет
тряслася і гоготала:
“Аж тоді, як пожежі розплавлять обрій, ти зможеш
відпочити в самотній могилі!”

2.

Заритий глибоко у траншеї, немов жадноместний змії
із живим людським серцем,
Чув, як вихлюпувалася борня і дудоніли, то сильніш, то
тихіше, ковані ноги;
Навчився пізнавати і відрізняти навіть у найтемнішій шахті
ночі,
Коли юно біжать друзі, боязко втікають вороги і, ледь
чутно підсуваються стежі.

НА ВОЯЦЬКОМУ ЦВИНТАРІ

Дудонить приглушеним відлунням тиша, (і її щораз, то все
більше чути...).

Там, де глибоко під пластами глини, в сумісі з чорноземом —
Дотлівають рештки заліза, крові, терпіння і слави...

Пульсують під хрестами тисячі мертвих сердець із каміння,
Німо, грізно, торжественно-дивно причаєні —
Крізь шпарки проростають зідхання... (це там, під землею,
дотлівають душі героїв).

Позаалярмовуйте всі закапелки і тіні,
Покличте з усіх армій прапороносців, —
Хай вони стануть на чолі невидимих когорт (а вони ж
маршкують під музику часу...).

Щоразу, то важче, дужче і нижче,
І глибше, десь аж за останнім камінням,
Земля пружиться і владарно гукає:
“Гей, майбутнє, — поступися мертвим героям з дороги!”

Зелені Свята, 1975 р.

НАПИШИ...

Напиши, які тут завжди задума і тиша,
Ні слів, ні шептань, ні молитви до Бога —
Журавлями летять хрести, що й нишком
Не проказують більше нічого...

Напиши чимскоріш решткою олівця...
Не маєш, мій друже? — то пиши кров'ю:
Тут лежать ті — ні початку їм, ні кінця —
Безіменні вояки людського безголов'я;

Тут лежать вояки, що любили степи,
Що ганяли дітьми босоніж по огородах,
На хрещатій леваді, звідки видко хати
І покруччя лози, і замислені води...

Простягнути б веселкою руку в мету,
Просто в ліс, що росте, як свідок,
Коли вийшла чота на дорогу круту,
Просто в налет — в п'янкий пообідень...

Розкажи, білий дне, не зривайся увиш! —
Як від болю заплакав могутній Славута,
Розкажи, як чота залягла у комиш,
Як у зелень хотіла вона обернутись;

Як підвівсь командир, як сурміли вітри,
І як смерти промчала скривавлена тінь...
Напиши, друже мій: "Тут вони полягли,
Щоби жити навіки. Амінь."

1973 р.

ДО ДРУЗІВ

Ось тут лежить вояк. В головах — смеречка...
Їх на Батьківщині, як води на броді...
Може десь і скочив у дівочу “гречку”,
Мрійником був, юним... — і сварити годі...

Мрійником був вояк, а так мужньо бився,
Так життя коротке він наповнив змістом, —
А що на дівчаток не раз задивився,
Не сваріться, люди, вчився у танкістів...

Вклоніться могилі й чорному хрестові...
(Навіть той, хто вижив — буде тут лежати)
Скажіть: “Жив вояка, Ярослав Петрович,
Що наше вояцтво хотів прославляти...”

Прихиліть но серце до трави і маків,
І вони підкажуть бойові поеми
Гей, про запорожців, гей, про гайдамаків
І про найновішу бойову надхненність!

1974 р.

ВОЯЦЬКЕ

Скільки то вже років прошуміло...
Пригадались, наче сон, поля...
Я відходив, а услід дивилась,
Проводжала батьківська земля...

Не забуду: рюшниця на спині,
Три гранати і важке “прощай”...
І хотілось мовити дівчині:
“Ну, не плач, хоч може й не чекай”...

Бачу й досі соняшне волосся,
Ніжні очі, слово про листи...
Усміхнулась, а мені здалося,
Що до нас нам більше не дійти...

Зникла за туманами кохана,
Зникли береги у далені... —
От, згадалось, бо весняний ранок
Нині в шибу козирнув мені...

СТАТУЯ

Його чоло напняте — проти вітру Сходу,
Проти вітру смерти він боротись вмів, —
У рuci вояцькій, непомильний зроду,
Він підніс рушницю, і так заанімів.

І змагавсь, і буде битись за свободу
Душі своєї і всіх вільних душ —
Для борців не треба слави в нагороду,
Люди їм безсмертя мовчки відведуть...

Вояк знає певно: “Це моя повинність,
Бо любов народна — вища присягань”,
Тож коли із лави смерть героя вирве —
Займи його місце. Підійди, і стань!

II.

ЗЕМЛЕЮ УКРАЇНСЬКОЮ

ЖИТНІ КОЛОСКИ

Не з золота, —
Ми лиш звичайні,
Маленькі житні колоски.
Ми живемо. Пливуть віки,
Неначе кров зелена
У наших, у тонесеньких тілах.
Довкола — жах,
Довкола — нене!..
А ми йдемо походом крізь вогненне.

Минають роки і віки,
Ми їх крізь вуса чешем, пропускаєм,
Ми, повнозерні,
Житні колоски, —
Залятий скарб скривавленого раю.

А скільки у нас сили?..
По нас проїхали гармати,
Копита кінські нас місили,
Нас брались кулемети жати,
Топтали нас вояцькі ноги,
Крізь нас — повирізували дороги
Лапаті гусениці танків,
І з кожним боєм наостанку —
Нас клали з військом у могили...

А ми — міцнішали,
Ми набирались сили!..
Маленьким, кволим, ніжним тілом —
Ми все покрили:
Рогаті ями, криворукі шанці,
Навіть могили, —
І далі потайки ростем.

Ми тільки перед Ним голівки хилим,
За те, що дав нам стільки сили —
Перед Творцем.

Полтава, 1943 р.

КИЇВ

Мій друг з Донбасу пахне антрацитом,
Друг з Борислава — пахне терпко нафтою.
Ми йдемо в поході поруч, і мов плити —
Розсовуємо простори, вкриті диму плахтою.

Ти ще далеко, дорога столице, Києве, —
Дніпрова перлино козацького краю; —
Та й тут над нами твоє небо синяве
І твоє сонце в наших душах сяє.

Тут дороги — вузлами, як і там, так самісінько.
Січе нас дрібен дощик, поїдом їсть волога,
А ночами золотавий полководець-місяць
Маршує попереду, з нами, нога-в-ногу...

В найтяжчій битві я життя не покину,
Оминає нас дика ворожа криця;
Якщо й згинуті маю — тільки за тебе загину,
За тебе, мій Києве, — безсмертна Столице!

1970 р.

БАЛЯДА ПРО КВІТИ І ЛЕВІВ

Вас двос стоїть у городі Льва, на сторожі при старинній
брамі до ратуші,
І в сопяшні дні, і в набряклу грозу не схиляете гордих голів.
У ваших серцях кам'яних — пульсують романтики давні
святощі,
Під шум каштанів, що обтрушують жар кольорів на
румовища оборонних валів.

Оподалік цвітуть геранії, що відліують синіми вітрами
і неба майвом
(Геранії — як відбитки спогадів: радісних, милих, досадних),
У Стрийському Парку зрошені рожі пнуться до небесного
сйява,
І з віддалі подібні до палітри, із лишками фарб, в мішанині
прекрасно-безладній.

Високий Замок жде нагоди розказати правду, обтуливши
зарослями рани.
Як же його плюндровано! Як із його доріг і узбіч кров
клекотіла ярами!..
Шумлять дерева: “В нашу добу не визнавали ні пощади,
ані пошани,
Одні будували нас, а другі — палили вогнем і на уламки
сікли нас джаґанами...

Закони життя — це перепліт надії, насолоди і муштрованої
безоглядности.
Приходять непорушні душі, щоб насититися довкіллям,
упитись казковим раєм,
А є й такі, що мандрують... що бачать тільки дочасне
й підрядне,
Не зауважують, як на нас дивляться зорі і плачуть, бо ми
— все пам'ятаєм”.

ЛИСТ

Лист, Мамо, для тебе — від сина й поета,
Про те, що давно вже служу я при війську,
Ношу я шолома, гвинтівку з багнетом
І шість набійниць, золотисто-новіських.

Я в сіро-зеленім, ще й гарні вилоги,
Все до стану вшите, плащ під барву сталі.
Шкодую, Матусю, що не маєш змоги
Глянути на тризуб на синій емалі...

На фронті, звичайно, живем у окопах.
Тут весело завжди, тут гамір і крики;
Як хто кулемета у руки ухопить —
То грає на ньому, як справжній музика!

Мої друзі носять вже “хрести заслуги”,
(А Мирон Залуцький був ранений в бою).
Вийшов я на стежу. Темінь. Дощ. Напруга... —
І чую, Матусю, як тужиш за мною...

Чекаю на вістку. Згадай, хоч би словом,
Згадай, що радієш, що в тебе син — вояк,
Бо матері ніжність має дивну мову
І силу, що робить з людини героя...

Будь гордою, Нене. Твій син є на стежі.
Спи, рідна, спокійно, — я тут на сторожі,
І де ми багнетом позначимо межі,
Там більше не пройдуть полчища ворожі!

1969 р.

НАРОДИНИ

Відкрила чорні очі шахта,
Вона від ночі ще не спить —
Зубами блискає з прокату,
Сміється юний антрацит...

За повітуху був Піддубний,
Старий, кремезний вуглекоп,
Що з'їв при цьому ділі й зуби —
Йому не пара тут ніхто!

Приніс два фунти динаміту
І, просвердливши в глибину,
З-за рогу штагара покликав,
Щоб він “земельку припугнув”...

Кивнув той вдумно головою...
При лямпі — вогко блиснув піт...
Прощупав пальцями прослої
І кинув глухо: “Льонт палить!...”

Від вибуху — вдавило плечі,
І шахта з болю заревла! —
Так вчора в дощовитий вечір
Вугілля родила земля.

Макіївка, 1943 р.

МИКОЛАЇВ

Висунувсь зі степу — крадькома від зору,
І раптом — розлогий, мов степ, Миколаїв!..
Іде, усміхнувшись, до Чорного моря,
Ще й хлібом та сіллю його зустрічає:

“Чи ти, море, чуло про степи Херсону?
Про козацькі села, станиці, заплави?..”
Море тре лобисько, наче ізпросону:
“О, не раз я чуло...” — прогуло ласкаво.

Чайки полетіли під золотий копул,
Мабуть, на прощання з вирієм матросів...
Комини куряться, аж під небо — копіт,
Крик чайний вітром по порту разносить...

А над портом віддаль з синіх аметистів,
Стоїть, похилившись, ріднокровним братом
І до шхун, що хочуть у засвіти плисти,
Каже: “Не баріться! Буду вас чекати!..”

Січень, 1966 р.

ЧОРНОМОР'Я

Крильми нас обіймає сонце,
Одеса в золотавих взорах,
А поруч — хвилі-волоконця
Шепочуть щось словами моря...

О, невиспущий рідний порте,
І рев гудків, і шуми весел!..
Послати можна все до чорта
Тому, хто закохавсь в Одесу!..

Так нагло — вечір. Темна просинь.
Вода — у пасмурність глибоку.
З-за обрію десь дим підносить
Крейсер, що рветься у затоку.

Ось пасажирський, велет білий,
Приплив сюди з-поза Європи:
Людей на ньому — Боже милий! —
Як у ковчезі в час потопу!

Та не по двос, а по двіста...
А з помосту, що відчинився,
Сипляться люди... І залізно
Щоглами порт їм уклонився.

Ген, на борту, в синій одежі
І білих просніжках-кашкетах
Старшини йдуть... Антен мережі
Ще ловлять вісті перелетні...

Вже й крани простяглись до борту,
В вантажників заграли м'язи.
Хтось крикнув: "Що ви там, до чорта! —
Спускайте нам усе відразу!"

Заграли в грудях пароплава
Троїсті сурми із заліза,
І руки, й крани величаво
Сплелись... Команда паде грізно...

Неначе змії в Ляокона,
Напнулись линви, значать силу,
Аж море бризкає солоним,
Аж хвиля припада до хвилі...

Про що шепочуть? — таємниця
(Потрібні морю вічні жертви):
Воно, немов казкова птиця,
Живе й живе — життями мертвих...

Вночі вогнем Одеса дише,
А вдень — і ніжна, і залізна...
Мільйон історій ще напишеш
У цім порту, моя Вітчизно!

Одеса, 1943 р.

НА КРЕЙСЕРІ

На борту нас сто сорок вісім,
На обличчях — слід шквалів шалених.
У бакборт б'ються хвилі зловісні,
А в нас руки зухвало — в кишнях!

Знаєм: доля нам дні почислить...
Під ногами — зелені вулкани,
Понад нами — жерла гармат зловісні,
А бусоля показує: “Вперед! У незнане!”

Команда. Наказ. І різкий гудок.
Море радісно свище крізь пальці!..
Мов чорти, до гармат і споруд біжимо,
А серця холодні, як сталь ця...

З натуги — насуплені брови,
А в гармат — розкриті пашеки.
Не один тут умився вже кров'ю,
Щоб тебе захистити, далека!

Перед нами: смерть, простір і води,
Для свободи — новітні рейси,
І хоч ждуть нас смертельні пригоди —
Ми всім серцем закохані в крейсер!

ХЕРСОНСЬКИЙ ПОРТ

Херсонський порт, новий і древньо-сивий,
Із профілем, різьбленим і чітким.
Друже Візантії! Ти гордий і щасливий,
Коріннями будов угрузши у віки!

Смути-ряди сріблистих перечосів,
Гривасті хвилі... Доки і завод...
Струнки човни, і щогли, і матроси, —
Відкрита брама для нових пригод.

Зіниці ламп крізь передзвіння світла
Вп'ялись у небо заломом дуги,
А суміш соли й туги непомітно
Хлопочеться об древні береги...

ПЕРША СТЕЖА

Може й чекати вже не треба,
Щоб свято не було банальним.
Мережка днів і ночі гебан —
За ними й так не буде жаль нам.

А жаль нам буде за тим часом,
Коли в смертельній хуртовині
Стискали світ крицеві маси
І світ, здавалось, в ранах гинув...

Ніхто так, мабуть, не знайомивсь,
Як ми, кохана, у той вечір:
Я — в першій стежі... Рвались бомби...
І пахло медом десь од гречок...

Америка, 1952 р.

КАВКАЗ

Ген-ген на півдні простягнувся
Сумний, захмарений Кавказ;
Лиш на вершинах усміхнувся
Снігів загострений алмаз...

Вдивляється у далечини,
В старий, забутий Царгород...
Невже помер, невже загинув
Славетний, бойовий народ?

Колишне плем'я Святополка —
Колгоспні парії були...
Змаліли, злякано примовкли
Колись нездолані орли...

Кавказ шепоче: "У Синопі
Колись я бачив русичів...
Грозою Азії й Європи
Лунала пісня їх мечів..."

Невже примовкли ви навіки?
Невже це правда, що колись
Оцим похмурим півкалікам
Весь Захід боязко коривсь?!"

Здригнувсь Кавказ, гукнули гори:
"Де ж ваші вільні кораблі?
Чекаєм вас над рідним морем —
З тризубом гордим на чолі!"

Армавір, 1943 р.

В МУЗЕЙНОМУ КОРИДОРІ

Музей...

А в ньому:

Шаблі і бунчуки, й шоломи,
Пошмагані боями прапори,
Нашийники бояринь, хоругвов...

Вони,

Як незнищими, вірні свідки

Показують нам — хто ми,

Ким ми були,

Чим є,

Чим будем знов!

По килимних сходах,

Над якими день порозпинав прозорі мусліни,

Ідуть: королі, князі, гетьмани України,

Йде доля мого народу...

Поглянь, заки пройдеш,

На велетенські, мовчазні вікна:

Там побіч них — просковзнувся дух

Тих, що живуть одвічно, —

На золототканому жупані

Полискує пістоля й почесний меч,

А очі — пронизні й сурові,

І лагідні, і привітні, —

Очі, свідки минулих хуртєч...

Вони задивились самовпевнено

Хижими орлами

У майбутнє,

У безсмертнє,

У вічне —

Очі і меч.

НАРОД

Народе — довгих сторіч неугавна, трагічна драма,
Сину сонця, дощів і курганів, із колиски в пшеничних
полях, —
Ти трудишся, скапнеш потом, кривавишся свіжою раною,
І — йдеш, і здійсниєш волю свою у підземних, у славних
ділах.

Народе — стороже погідних днів і таємних чаклованих
ночей,
Символе найгранітніших скель і яснооких долин, —
Ти жбурляєш у небо ракети і плавиш металь розгогочений,
І вкриваєшся сніговіями, і пахощами полонин...

Народе — власнику озер, лісів, степів і просторів крилатих,
Ковалю мечів і рал, перначів і хрестів, плідности й
самоти, —
Ставиш життю монументи, повні краси і посвяти,
Такі, що нікому
Тебе
Не перемогти!

ТВОРЦЕВІ

В зеленотъм'яних келіях сосон,
Де тіні ченцями молитви шепочуть,
Де сивим мохом розпростерся сон
І птахи вслухаються в голос пророчий, —

Там, як у храмі, стоїть мудрість дня
І, похилившись, мовчки Творця просить,
Аби Всевишній щиро прийняв
Нашу, найбільшу з усіх, філософій:

“Вірю в Тебе, Боже, і в добро Твоє,
В усе, що створив Ти і творити будеш,
У все, що так щедро нам передаєш,
І чого не бачуть недовірки-люди...”

Харківщина, 1943 р.

III.

ДОБА ВЕЛИКА І СУВОРА

ДОБА ВЕЛИКА І СУВОРА

Ген.-хор. Тарасові Чупринці

Доба велика і сувора,
І ми, заплетені у ній:
Нас мільонів понад сорок
Проходять смерчі вогняні.
Пригадую: ніч, Україна,
Ліс, друзі й кров, як у маю
Червоні квіти... Гинуть, гинуть
Та не здаються у бою!
Пройшли роки, важкі, криваві,
А безіменні в боротьбі —
Без почестей, легенд і слави —
Різьблять обличчя цій добі...

Писати пощо епонії?
Навіщо кидати слова?
Чи правда світ не здобува? —
(За правду не умруть пігмеї), —
О, кров, просякла в чорнозем,
Не пропадас, бо щодинни
Із неї, блиснучини вогнем,
Зростає велет України,
Стає до маршових колон,
Які нескореним багнетом
Карбують нації кордон!

Пекуча вістка: він упав...
Тверда, вояцька його смерть...
А ми стискаєм крицю лав,
Звикаючи до втрат і жертв, —
Ти вічний у ділах своїх,
І хто їх може спопелить?
Чупринки зброя далі дзвонить
І смолоскипами горять
Поля, якими йшли колони,
Його полки, мов княжа рать:
Гранатні вирви і могили
Його дороги скрізь значать.

Волинь, Полтавщина, Карпати —
Де тільки рейдами сходив...
І раптом — блискавка крилата:
“Упав наш вождь і командир!..”

В борні за днями дні проходять,
Нові лаштуються пости...
У далеч сіру, що тхне льодом,
І птах у вирій не летить...
Рокочуть громи у повітрі,
Що хто шукатиме раба —
Того розчавить і розітре
Чупринки кована доба!

МАКИ

Поле в маках — в сорочці червоній,
Підперезане спекою дня...
Ми і коні в залізних вагонах, —
“Висідаєм!” — сідлаю коня.

Припадаю до гриви й цілую
Яр-пшеницю і стиглі жита...
Поле й небо... — неначе малює
Наш прапор Батьківщина свята.

Пролітаю над згибами шанців,
Що всотались зміюками в тьму:
Тут боролись дві сотні повстанців
У минулу затяжну зиму...

Нахиляю я чоло бронзове,
В серці — гордості б'ють ковалі:
Розумію,
Чому маки в крові,
Чом я вірний цій гордій землі.

Після перемаршу,
Пільзно, Чехія, 1944 р.

ПАЛІТРА

Намалюю образ — “Пробій з Перекопу”,
Життя і смерть наберу з палітри
Й увіковічно, як крізь піль потопи
Біжать повстанці, легше від вітру...

Виходять з туману — з диму кулеметів,
Засмагли обличчя, спокійні обличчя,
Лиш друзів шукають в пшеничних заметах,
Не голосом — серцем загиблих кличуть...

Смерть позатуляла мовчки друзям очі.
Білий біль змією впивається в душу.
“Хутчіше проходите!” — так вітер лопоче,
Іду, не спиняюсь, бо треба, бо мушу.

Відходим все далі крізь поля пшеничні,
А друзі безмовні — припали к землі...
Нехай же навіки вирізьблює вічність
Вінок дубовий на вашім чолі.

МІЙ ДРУГ

Присвячую сл. п. другові Василюкові

Друже, друже, навіть іти легше,
Як тримати кроку у полях,
Коли ноги спільно камінь крешуть
І пилюку струшують на шлях...

Друже, друже, наче йду з тобою,
Відчуваю дотик твоїх пліч, —
Рідну землю беремо із боєм
І вогнями протинаєм ніч...

Проминуло... Лісова алея —
Замість рідних піль і рідних хат...
Там назавжди залишив тебе я,
У підніжжі звихрених Карпат...

Викопали хоч міленьку яму,
Мазепинку клали в головах,
І листа передали для мами,
Що упав ти у важких боях...

Ще й могил не встигли підрівняти,
Ще й молитву мовили уста,
Як московська вдарила граната,
Надламавши і твого хреста...

Друже, друже!.. Десь, як "Невідомий",
Ти лежиш, і вироста полин...
Гірко плаче матінка удома,
Як присниться їй повстанець-син...

Березень, 1944 р.

СМЕРТЬ ПОВСТАНЦІВ

Тебе, повстанця, повісили...
Ти гинув, а ми — далеко — були серцем тоді з тобою.
Нині хилять перед тобою чоло вояки з крісами, —
Перед героєм в цивільному однострої.

Тебе поставили під липою...
А два, невідомі, копали плитку, широку яму.
Навіть дерева за тобою судорожно хлипали...
А двоє раптом: “Друже, ми з вами!..”

Кати з відзнаками “гестапо”
В’язали назад руки, блискали очима люто.
Один плюнув їм у обличчя, другий обтер кров, що капала,
Й вигукнув: “Помсти вам, кати, не минути!”

Бліді губи шептали
Про щось таємне, ясне і високе... —
Шнур вгризався в шию, яка нікому не скорялась, —
А потім каменем — спокій...

Ти висів, піднявши високе чоло,
А вирячені очі безмовно кричали: “Люди!..”
Вам трьом салютували Карпати, Волинь і Дніпро,
І сама земля ревля: “Не забудем!!!”

МОЇ ДРУЗИ

*Воякам УПА, які впали в боях
за Карпатські гори*

1.

Я часто мандрую до тих днів, що гримлять тривожною
октавою пекла на землі,
Коли то час був положистою, широкою дорогою, а по ній
розбещено,
Свавільно ходили триклята смерть і похмура жорстокість...
Щоночі в крутіжі їдучого диму, у сказі полум'я лунали
осквернені крики демонських прокльонів.
Чорним гнівом блимало й тисячоглибинно замикалося
терпіння,
А біль скаженів, поглиблюючись сам у собі.
У потворному поморі, що застиг, затвердів на кремійнь —
Тільки свіжа кров залишилась для того, щоб бути
прикрасою землі.

2.

Ми йшли... Там, де були колись наші живі очі й уста,
Видніли тільки висохлі, потріскані й покороблені
жолобини...

Ми торкались тремтливими руками наших власних душ,
Що були важчі від олива й байдужіші від каменю.
Батожені вогнем, тривогою і відчасм, що пік наші мозки,
Ми бігли, мов навіжені, вперед і назад, і тільки на мить
вкопувались у землю...
А сліди за нами замітало й затирало —
Бурхливим вулканом із намулу крові, землі, кісток і заліза.

3.

Сто сорок чотири загинуло вас тоді за верх Ключівської
гори,
Що страдно скаржився небу землетрусними вирвами,
ямами й розколинами.
Гора, тремтячи від гулу, кричала розірваними надрами:
“Вони ішли і — гинули за мене!
За покуйовджені кущі чорної тернини і карликуваті
деревця ялівцю,
Що так убого прикрашували мої стрімкі й обірвані схили...
Вони сікли ці кущі багнетами і кулями,
Ламали їх поторощеними костями, товкли зотлілими тілами,
Пропалювали стигмами крові,
І ручними гранатами — в безвість розкидували!..”

4.

У холодніючій пам'яті залишилася ще — півмертва долина,
Що мовчала понурим передгрозям, бездонним, захланним
стражданням.
Вона нагадувала велетенський, відкритий гріб,
Що в ньому живі люди змагалися з видимою, бездушною
смертю.
На узбіччях долини — розквітала зрадливим квіттям
ностальгія...
Над нею шуміли й лопотіли рвучкі вітри —
Пошматованими прапорами майбутньої, безсмертної Слави.

1950 р.

ВІКОПОМНІ ЗЕЛЕНІ СВЯТА

Сплять мої друзі...

Їхні шинелі, ношені нарозпаш, ми простелили їм під плечі,
Свіжу рідну землю поклали під голови,

Могили завітчали хмільною, верховійною травого

І дзвінками, палахкотливими зелами...

І лежать вони

Не під цоколями пам'ятників і важких обелісків,

Не в Пантеоні під мармуровими аркадами,

А під нашвидку збитими дерев'яними хрестами.

На хрестах — їхні шоломи,

Немає їх кому носити...

Довкола ваших могил пагонить прибоями зелень,

Вишумлюють на вітрі прапори молодих дерев... —

Все так самісінько, як тоді, коли ви йшли у наступ.

Не змінилось нічого.

Вал жита зідхає і згадує, як ви бігли розстрільнею з нього,

З очима, налитими завзяттям,

Назустріч тупому ляскотіві кулеметів,

Під пекельні піруети розривів,

У вогненні фонтани бризантних гранат...

Тупіт ваших ніг ще довго не стихав,

Аж неподалік села застряг і зацепенів смертельно.

У кожному нашому русі — ще й сьогодні болять ваші рани,

А жаль осмажує губи

Гірше від вітру в Сагарі...

І нині, по стількох вже літах — хочеться повернутись туди,

Де сліди вашої крові позначили рубінні куколі;

Хочеться вам вклонитись і забути про все, що мале,

Незначне і людськи-принизливе, —

І схилити голови перед тими хрестами,

Під якими спочиває маєстат вояцької величі.

ПОТЯГИ

Валентинові Морозові

Везуть душі — на страту, на страту,
Везуть душі — саму непокору, —
І прокльони з вагонним стакатто
Прориваються аж за море.

Ешелон наладований люттю,
І крізь вікна, покраяні дротом,
Падуть сльози, святі і могутні,
Що освячують гордість і спротив.

Не питай, хто ці душі, — не знаю,
А сибірські не скажуть рівнини.
Наші душі з терпінь завмирають,
Та не всі Непокірні загинуть!..

Їх у білу везуть таємницю,
Щоб затерти і лица, і ймення,
Від терпінь перекошені лица... —
Але дух, він палає надхненням!

Півсторіччя гримлять ешелони,
У сніги, у сніги — півсторіччя,
А над ними, як Божа корона —
Колихається сяйво північне...

Ми із вами, брати наші вірні,
Крізь світи відчуваємо плечі:
Світ належатиме Непокірним —
України нової предтечам!

Гемптон Бейс, 1974 р.

IV.

СЕРЦЕ

СЕРЦЕ

Стукає серце, у груди б'є гострим вістрям —
Серцеві в грудях тісно,
Пробитися серце прагне,
Щоб не бути
Усе життя
Самотнім у чорній кагмі.

“Відчиняйте!” —
Кричить серце, —
“Відчиняйте скоро!” —
Кричить непокора:
“Хочу стрілити під гострим кутом
В синій простір, в безодню без порту!
Чому мене закували
В тісну щілину,
Як амонал у реторту?..
Я напружено чекаю,
Що хтось прийде,
Легко доторкнеться, —
І я —
Крилами розриву
Гримну в простір,
Оживлю навіть креміль,
А потім? —
Ясним зламом метеору
Вріжусь у вічну теміль!..
І в холодній домовині
Віднесуть бунтарське серце..
І заріють, і притиснуть,
З остраху, щоби не билось —
Стосоттонним обеліском..
Та й на ньому
Прочитає подорожник
Навіть з віддалей космічних:
“Обережно! Обходь боком,
Бо лежить тут вічне серце
Із зарядом амоналу!”

НА 64 ПОЛЯХ

Життя, мов шахівниця, на якій відбувається партія гри
в шахи...

Розставляємо впоряд:
Сарану малолітніх пішаків,
За ними — бігунів юности,
Вежі зрілості,
Коней імпровізацій і непередбачень
Та королів — наших здогадних завершень...
Пляни наступів — відважні й самовпевнені,
А оборони — надмірно-пересадно виважувані й продумувані.

На 64 полях шахівниці чергуються:
Прагнення і захоплення,
Вдачі й досягнення,
Завершення й надсподівання,
Зневіра й розчарування,
Страждання і трагедії.
Набуваємо досвіду із нам заподіяних кривд,
Насолоду — із добрих діл...
Партії виграють тільки одержимі
У великій партії "Божественної комедії",
Ті, що чужих не позичають крил.

СТИГМИ

Із наших дум будуймо барокові храми, а настрої
переливаймо у стихійні дзвони,
Випускаймо серця голубами — їм небо назустріч розкрило
непорочні руки;
Наказуймо словам: “Ідіть і валіть усі перепони задушливих
сумнівів”,
Прохайте мовчки: “Закарбовуйте в пам’яті те, що має
на собі стигми відданости”.

Слова! — “Хай відданість і посвята збережуться назавжди
і хай нас переконують!
Розставте обабіч їхньої дороги обеліски віри, простіть
та дораджуйте маловірам,
І розголошуйте жрецям усіх релігій, що їх Всевишній
напевно вислухає,
Коли будуть молитись не перед вівтарем забріханої
скромности
А чистої жаги і величі...”

АВТОПОРТРЕТНЕ

Скажи: любити тебе чи неминуче жахатися, тебе,
незаступима і нестерпна моя музо?..
Ти, янголе, ясно витканий, що, пульсуючи білістю дня,
десницею даль показуєш,
А під вечір на гривастому сонці за фіолетний обрій
від'їздиш...
Ти, що з морської піни виходиш, повна спокусливих тривог
і земного чаду —
Пристрасна, гріховна, недоснена і сторіччями нерозгадана...
Що, звабно стуливши повіки, пестливо — і раптом чужо —
кажеш:
“Кохай єдину мене, і забудь про усе на світі...”
— Що, навіть про тебе забути?..
Ти, вулкане, що клекочеш у пільмі, виколисана терпінням,
Ти, що погрожуєш завжди новими шаліннями болю,
Стихіє, що бурею зачинаєшся, а кінчаєшся ніжністю...
Ти, Єво, вийнята підступно з-під нашого серця —
Для нашої неугавної радості і на неминучу згубу мого
чоловічого роду...

СНИЛОСЯ...

Приснилося: ніби в колоні маршую,
Гвинтівка пече у плече,
Дівочий цілунок устами ще чую,
А бачу лиш матір — стоїть одинцем...
Згадав і про тебе, Миколо, мій брате:
Пригадуєш, може, патруль... і гудки...
І сніг, що виблискував на автоматах,
Неначе перлисті зірки...
Мороз упивався у тіло ножами,
Кружляла метелиці круговерть.
Рука на замку. Перед нами й за нами
Ішла невидима огидниця-смерть...
Зорі в снігу... Аж у небі десь кроки.
В полі на вахті чатувала північ.
Ген-ген до землянок і сірих окопів
Долітали пісні напівсонних півнів...
Раптом — прожектор зловороже блиснув,
Вмить пробудився сонний байрак!.. —
Брате Миколо, мати нам вістку
Певно прислала б, та як?..
“На сполох! Вперед!” — хтось різко крикнув,
Ладую гвинтівку... Чую — дрижать руки...
Проснувся і бачу: до замерзлих вікон
Ньюйоркський світанок легенько постукав...

Нью-Йорк, 1967 р.

СЛОВО ДЛЯ ДРУГА

Не плач!
Хто ще нині звертає увагу на сльози
Серед людських заглад?
Скажи слово, таке,
Щоб серця обпалило морозом,
Що немає у наступі слова “назад”!

Все з вершин, а не з нори;
Як і вчора — дивися нині
На поржавілі душі — згори,
Не мовчи, говори:
“Так, я легкодух і цинік,
Так, я з глумом дивлюся в обличчя смерти,
Та на перший наказ згори —
Я першим готовий прийти,
Щоб за правду і честь —
Умерти!”

1961 р.

СТАТУЯ НЕВІДОМОГО ВОЯКА

Я хотів обізватись до нього,
Та, всміхнувшись, він маршував...
Над ним вітру блакитна корогва,
Попереду — оркестра із трав...

В поготівлі завжди, як на фронті:
Набійниця, гвинтівка, шолом,
І напруга, що врзалась тонко
У високе й відкрите чоло.

Шепотіли до нього словами
Дуб, калина з завітчаних піль:
“Не відходь, будь навіки із нами —
У тобі ж наша гордість і біль.”

1966 р.

ТИ І Я...

Ти закохана в тони віолончель,
В ніжні квіти пісенного раю, —
Я ж закоханий, люба, в розколини скель,
Де вулкани киплять і палають.

Всім еством ти кохаєш ніжні шуми дерев
І троянди, що п'янкістю кличуть, —
Я ж давно закохавсь у метелиці рев,
Що скалками шмагає обличчя.

Світ для тебе — одна невимовна краса,
Сині очі — моря й океани, —
Мене ж палить снага, сатаніє душа,
Спопелює вогнем окаянням!

Та судила нам доля до найдалшого дня
Спільно йти (о, як добре з тобою!), —
Хай же й далі манить мене вічна борня,
А тебе — ніжна пісня гобою...

Гемптон Бейс, 1975 р.

З М І С Т

Передмова	5
Несподівана зустріч	9
I. ВОЯЦЬКА ЧЕСТЬ	
Епітафія	13
Вояцька візія	14
Замість молитви	15
Колона	16
Марш слави і тривоги	17
Вперед, піхото!	18
Морок	20
“Чужа” дорога	21
Тут проходив бій	22
Вояцький Великдень	23
Останній звіт	24
Баляда про вояків	25
На вояцькому цвинтарі	28
Напиши	29
До друзів	30
Вояцьке	31
Статуя	32
II. ЗЕМЛЕЮ УКРАЇНСЬКОЮ	
Житні колоски	35
Київ	36
Боляда про квіти і левів	37
Кобзар у Полтаві	38
Лист	39
Молодече і сивоброве	40
Народини	41
Миколаїв	42

Чорномор'я	43
На крейсері	45
Херсонський порт	46
Перша стежа	47
Кавказ	48
В музейному коридорі	49
Народ	50
Творцеві	51
ІІІ. ДОБА ВЕЛИКА І СУВОРА	
Доба велика і сувора	55
Маки	57
Палітра	58
Мій друг	59
Смерть повстанців	60
Мої друзі	61
Вікопомні зелені свята	63
Потяги	64
ІV. СЕРЦЕ	
Серце	67
На 64 полях	68
Стигми	68
Автопортретне	70
Снилося... ..	71
Слово для друга	72
Статуя невідомого вояка	73
Ти і я... ..	74
Зміст	75

